

Un cas de zeugma i un de perífrasi

JOSEP RUAIX I VINYET

El zeugma «pot i ha de...»

Tot hom sap que, avui i en el català del Principat, la perífrasi d'obligació es construeix preferentment amb «*haver de* + infinitiu», en comptes de «*deure* + inf.». Però és lícit d'emprar el verb *deure* quan se sobreentén l'infinitiu¹ i quan *deure* està en correlació amb *poder*. És més, en aquest darrer cas nosaltres creiem que cal evitar la correlació *poder* i *haver de*, perquè obliga a fer un zeugma.

En efecte, *poder* és un verb transitiu, mentre que *haver (de)* no ho és, cosa que comporta una manca de simetria (el terme que ve després de la preposició *de* sembla que sigui regit només per *haver*, no per *poder*). Per això, d'acord amb la tradició literària i la lògica gramatical, no sols hem de considerar la correlació *poder* i *deure* correcta, sinó que hem de titllar d'ultracorrecta l'altra. Exemples d'ús correcte:

- ... la creença que els escriptors **podien** i fins **devien** prescindir de l'obra dels gramàtics (text de Fabra citat per Jané).
- Si després d'una bufetada és ofert un bobò... el polític **pot**, i **deu**, sospesar si convé a la seva tàctica d'acceptar-lo (text de C. Riba citat per Jané).
- ... **pot i deu** servir de pedra de toc (Ruyra, *Obres completes*, p. 854).

Que la correlació de *poder* i *haver de* constitueix un zeugma violent (per tant, desaconsellable), es veu en un exemple com aquest: «Segurament, la tria d'unes o altres opcions *podria* i, en certes ocasions, *hauria de* venir condicionada per aquest fet.» És més, hi ha casos en què la combinació zeugmàtica és pràcticament impossible (si no canviem l'ordre dels mots); així, no sabríem pas construir altrament la frase següent: **Pot i deu**

És lícit d'emprar el verb *deure* quan se sobreentén l'infinitiu, i quan *deure* està en correlació amb *poder*

l'Església utilitzar els mitjans de comunicació social al servei de l'evangeli? (impossible: «*Pot i ha l'Església d'utilitzar els mitjans de comunicació...?*»).

1. Exemple: *He fet tot el que devia* = *He fet tot el que havia de fer*, ja que *haver de* no admet l'absència de l'infinitiu.

La perífrasi «caldre + infinitiu»

La perífrasi «*caldre* + infinitiu» no sempre és la millor solució des del punt de vista estilístic. Així, quan ja s'ha expressat un subjecte gramatical, al qual la perífrasi amb *caldre* es referiria, val més canviar-la per la perífrasi amb *haver de*. Exemple: «Quan hom desitja fer tractament de textos, *li cal* treballar amb ordinador» (millor: *Quan hom desitja fer tractament de textos ha de* treballar amb ordinador).

(Text extret del llibre *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui* / 1, pp. 134-135)

Quan ja s'ha expressat un subjecte gramatical, al qual la perífrasi amb *caldre* es referiria, val més canviar-la per la perífrasi amb *haver de*